

LIDOVÉ PÍSNĚ Z ŘÍČANSKA VE SBÍRCE JOSEFA JAREŠE

ADAM VOTRUBA

Abstract: A notable amount of transcriptions of traditional songs and folk music were gathered during preparations for the Czechoslovak Ethnographic Exhibition. About 1800 of these song transcriptions originate from Bohemia. One of these interesting and yet unpublished collections is the Joseph Jareš collection which contains songs from Říčany and Sázava region. Its value is based especially on the fact that it documents a region close to Prague which used to be more or less neglected by other collectors. The collection contains 40 songs, 3 melodies and other texts.

Keywords: traditional songs – Říčany – Sázava region – Josef Jareš – Kamil Victorín

Součástí aktivit při přípravě Národopisné výstavy československé byly i poměrně rozsáhlé sběry folklorního materiálu, včetně dokumentace lidových písní. Souhrnná publikace k výstavě konstatuje, že jen v Čechách bylo pořízeno odhadem 1800 písňových zápisů, což bylo paradoxně více než na národopisně zachovalejší Moravě¹. Unikátní jsou i z mezinárodního hlediska zápisy chodské nástrojové hudby od Ludvíka Kuby². Četné zápisy lidových písní se sešly také z Podkrkonoší, Strakonicka, Horažďovicka, Písecka, Plzeňska. Mezi významnými sběratelskými počiny je v katalogu výstavy výslovně uvedena i písňová sbírka z Říčan: „*dále větším počtem přispěly Říčany (pp. Jos. Jareš a K. Victorín)*...“³ Těto sbírce, která dosud nebyla publikována a to ani zčásti, se budeme věnovat v našem článku.⁴

Sbírka říčanského učitele Josefa Jareše obsahuje písně, říkanky, pověry a pověsti z Říčan a okolí. Rukopis o 67 stranách je na titulní straně uvnitř nadepsán slovy „*Písně z okolí Říčanského, hlavně však z krajiny mezi Sázavou a Janovicemi Uhlíř.*“ s poznámkou „*sebral Josef Jareš učitel v Říčanech, do not uvedl Kamil Victorín říd. učitel tamtéž*“. Teprve ve druhé části rukopisu nacházíme i jiné folklorní útvary. Tato druhá část začíná na straně 35 rukopisu a je nadepsána velkými písmeny „*KOLEDY. ŘÍKANKY. POVĚRY. POVĚSTI.*“ Celkově nalezneme ve sbírce 155 záznamů, z toho 40 písní, 3 melodie beze slov, dále 56 veršovaných textů bez nápěvu (převážně dětských říkanek, je však mezi nimi i několik vánočních koled), 6 jazykolamů, 43 pověrečných představ, 3 texty zažehnávání a 4 pověsti.

Ve svém článku se chci zaměřit na písňovou část Jarešovy sbírky a zpřístupnit tak odborné veřejnosti alespoň základní informace o jejím obsahu spolu s vybranými ukázkami. Sbírka je cenná především z toho důvodu, že se týká oblasti středních Čech, které zůstávaly tradičně ve stínu folkloristického zájmu; přední etnomuzikologové a sběratelé se jim příliš nevěnovali. Rozsáhlá dosud nepublikovaná sbírka Františka Homolky z Kralupska je v tomto ohledu spíše výjimkou.⁵ Jarešův rukopis tedy přináší materiál z oblasti, která je relativně málo zdokumentována.

Vypovídající je v tomto ohledu srovnání se sousedním Kouřimskem. Z užšího okolí Kouřimi, resp. z tehdejšího soudního okresu Kouřim, máme dochovánu jedinou písňovou sbírku od Bedřicha Svobody z roku 1904, zapsány jsou však pouze texty písní, takže až na tři výjimky neznáme jejich nápěvy.⁶

Je tedy zřejmé, že přes relativně skrovný počet zápisů, představují Jarešovy sběry významný pramen pro poznání folkloru z území východně a jihovýchodně od Prahy. Nacházíme zde poměrně zajímavé lokální textové i nápěvné varianty známých českých lidových písní. Mnohdy jde o zápisy, které se podstatným způsobem liší od jiných variant z širšího regionu, tj. z východního okolí Prahy a Kouřimska.

Určitým nedostatkem sbírky je neúplná pasportizace. Jen u málokterých písní je zaznamenána lokalita sběru a ještě řidčeji je uvedeno jméno zpěváka. U neoznačených písní se můžeme řídit pouze titulním listem a poznámkou v závěru první části: „*Písně, při nichž pramen blíže neurčen, jsou*

¹ *Národopisná výstava Československá v Praze 1895*, Praha, 1895, s. 234.

² Je to jeden ze vzácných dokumentů hry lidových muzik z doby před rozšířením nahrávací techniky. Podrobněji k těmto zápisům: Jaroslav MARKL, *Česká dudácká hudba*, Praha, 1962.

³ *Národopisná výstava Československá 1895*, s. 235.

⁴ Jarešova sbírka je uložena v archivu Etnografického oddělení Národního muzea v Praze, inv. č. A14.

⁵ Podrobněji k Františku Homolkovi viz: Věra THOŘOVÁ – Jiří TRAXLER – Zdeněk VEJVODA, *Lidové písně z Prahy ve sbírce Františka Homolky, I. a II. díl*, Praha 2011, 2013.

⁶ Svobodova sbírka je uložena v Kolínském archivu: SOKA Kolín, fond Svoboda Bedřich, Dr., inv. č. 14. Publikována byla v: Adam VOTRUBA, *Lidové písně z Kouřimska*, Praha, 2012.

z okolí sázavského. “ Ani zde ovšem nevíme, nakolik lze brát tuto poznámku důsledně. Například píseň „Ty říčanský kostelíčku“ nemá bližšího určení, víme-li však, s jakou oblibou byly texty lidových písní upravovány a adaptovány na místní názvy ze zpěvákova okolí, pak bychom ji tipovali spíše na píseň z okolí Řičan než z dolního Posázaví. (Nelze ani vyloučit, že zapisovatel místo původu neoznačil, protože je považoval za zřejmé z názvu písně.) Čtyři písně jsou zde celkem označeny jako říčanské, dvě jsou původem z Hrusic, odkud je i větší množství říkanek a písní bez nápěvu, jedna píseň je původem z Ledečka. Instrumentální pochod prý hrávala střímelická kapela, tedy kapela z Kostelních nebo Hradových Střimelic. Dále je zde zapsáno troubení kounického sluhu, přičemž myšleny jsou nepochybně Kounice v okrese Nymburk, kde se narodil Kamil Victorín. Zbývající zápisy nejsou místně přímo určeny, něco však mohou naznačit místní názvy obcí v písních použité. Z regionálních místních jmen zde nacházíme: Kostelec nad Černými Lesy, Kruty (existují Horní a Dolní), dvakrát Řičany a dvakrát Úžice (Kostelec je zde ovšem uveden pouze ve spojení Kostelecké Podlesí, přičemž se zatím nepodařilo zjistit, k jaké lokalitě se tento zastaralý místní název vztahoval); mezi ostatními názvy obcí jsou pak Praha, Vídeň, Strahov a Černovice.

Celkem se tak jeví oblast sběru písní vytvářet jakýsi oblouk od Řičan přes Sázavu k Uhlířským Janovicím, kteréžto území bezprostředně (ze západu a z jihu) navazuje na oblast Kouřimska. Z toho důvodu se pro zhodnocení sbírky jeví jako nosné právě její srovnání s Kouřimskem, nehledě na to, že celá tato oblast spadala do někdejšího Kouřimského kraje, který zanikl spolu s původním krajským uspořádáním ke konci roku 1849. Na tyto tradiční kraje českého království se odvolávají guberniální sběry i klasická sbírka Erbenova. Nelze tudíž vyloučit, že písně zapsané ve starších sbírkách jako písně z Kouřimska mohly být eventuálně zaznamenány i na Řičansku či v Posázaví.

Z Jarešovy sbírky má celkem třináct písní svou paralelu v jiných sběrech z Kouřimska, což představuje asi jednu třetinu zápisů. Tento počet je třeba chápat jako poměrně skromný a vysvětlení bychom měli hledat v již zmíněném malém počtu písnových zápisů v této oblasti.

Dovolím si v tomto bodě jistou spekulaci. Pokud nemáme jiné indicie, měli bychom předpokládat, že na Kouřimsku žilo v ústním podání neméně písní než v jiných co do velikosti srovnatelných regionech, byť se nám nedochovály jejich zápisy. V nejméně prozkoumaných oblastech (a to i menší rozlohy) jde počet zápisů řádově do stovek až tisíců písní. Z Kouřimska máme k dispozici momentálně publikovaných 200 písní, z toho 56 bez nápěvu. Pravděpodobnost doložitelné příbuznosti se tudíž u tak malých vzorků, jako je tento, zákonitě snižuje.

Z oněch 13 příbuzných písní jsou 3 obdobné po textové i melodické stránce, 3 mají stejný či podobný nápěv s jiným textem a 7 jich vykazuje příbuzný text. Ovšem u pěti písní s příbuzným textem nebyl v kouřimské verzi nápěv vůbec zapsán, takže nelze usoudit, zda se tentýž text zpíval v různých lokalitách se stejnou, či odlišnou melodií. Pravděpodobné je, že alespoň u některých z těchto písní byl nápěv na Kouřimsku i v Posázaví obdobný či identický.⁷

Z písní, které jsou příbuzné po textové i melodické stránce, stojí za pozornost píseň „Široky, hluboky ty sázavské tůně“.⁸ Známejší variantu z Kouřimska (se slovy „ty vltavsky tůně“), která byla zapsána Erbenem a později na Kouřimsku opětovně doložena, netřeba blíže představovat.⁹ Jarešem zapsaná varianta je po textové stránce téměř identická, i nápěv je v zásadě shodný, ale obsahuje několik zajímavých odlišností, mj. se zdá naznačovat, že mohlo jít původně o píseň melodicky rozvolněnou, nesevřenou pravidelným taktem. Kamil Victorín zapsal nápěv písně v taktu proměnlivém, zatímco u Erbeny je pravidelný rytmus tříčtvrtěční.

Z písní příbuzných pouze po nápěvné stránce je zajímavá písnička „Pojďte, holky, do obory“, kterou Jareš nadepisuje slovy „Trnky. Národní tanec.“ Tento zápis odpovídá s drobnými odchylkami zápisu Josefa Vycpálka z Chocerad – tedy z lokality, která se nachází jen nedaleko od oblasti Jarešova sběru. Vycpálek přináší i popis tance a uvádí v závorce jako druhý název „plácavá“. Nápěv písně je dosti rozšířený, na sousedním Kouřimsku se spojuje s textem „Tancovaly dvě panenky, tancovaly ševce“ a souvisí s tancem švec,¹⁰ jeho popis ovšem není z regionu doložen. Píseň „Má panenka hezká je“ vykazuje nápěv jako „Kolíně, Kolíně“, resp. „Teče voda ze skalky“, a dokazuje tak oblibu této melodie v širším regionu.¹¹ (František Suchý zapsal v Polabí ještě text s incipitem „U Kolína Lošánky“,¹² který je příbuzný k verzi „Teče voda ze skalky“.)

Mezi písněmi, které představují textové paralely, nacházíme jednu, která reprezentuje odlišný nápěv k jinak známé písní „O posvícení všude to voní“, resp. tento nápěv je onomu známějšímu příbuzný jen vzdáleně.¹³ Zajímavý je i tím, že je u něj zapsána dohra. Text v sobě spojuje motivy známé z jiných zapsaných variant, není však s nimi identický. Například verš „dělají kozmatice“ se vyskytuje rovněž v mém zápise z Horních Krut, jinde se mi zmínku o kozmaticích (smažených květech černého bezu) nalézt nepodařilo. Jelikož Josef Jareš píseň s velkou pravděpodobností zapsal právě v nejbližším okolí Krut, mohlo by jít přinejmenším teoreticky o lokální variaci textu, která se v místě udržela donedávna (zápisy cca 1894 a 2011). Pravděpodobnější však je, že se taková textová obměna mohla vyskytovat i leckde jinde, pouze pro ni zatím nemáme k dispozici další doklady.

⁷ U jedné další písně s odpovídajícím textem a odlišným nápěvem byl na Kouřimsku zapsán obecněji rozšířený nápěv teprve v roce 2012, zatímco text je doložen již v roce 1904, nelze tudíž vyloučit, že starší nápěv mohl být jiný.

⁸ Nebudeme zde u jednotlivých písní z Jarešovy sbírky odkazovat na příslušnou stránku rukopisu, neboť odkazy jsou uvedeny v příloženém soupisu písní.

⁹ Karel Jaromír ERBEN, *Prostonárodní české písně a říkadla*, Praha, 1937, s. 135, nápěv 626. Texty odkazujeme dále pomocí stránky v uvedeném vydání. Na nápěvy odkazujeme pomocí čísla, které v rámci Erbenovy sbírky příslušný nápěv jednoznačně identifikuje, viz např. Karel Jaromír ERBEN, *Nápěvy prostonárodních písní českých*, Praha, 1862.

¹⁰ Adam VOTRUBA, *Lidové písně z Kouřimska*, Praha, 2012, s. 55–57.

¹¹ Tamtéž, s. 34 a 57.

¹² František SUCHÝ, *Lidové písně a tance z Polabí na Královéměstecku*, Praha, 1955, s. 90.

¹³ Srov. VOTRUBA, s. 66, 339.

Ostatní textové paralely souvisí většinou s nápěvy neopatřenou sbírkou Bedřicha Svobody, která obsahuje písně přímo z Kouřimi a přilehlé osady Vrcha. Celkem jde o šest písní, což není úplně malý počet vzhledem k relativně velkému rozsahu obou sbírek. Jako příklad lze uvést píseň „K Ouzicům je cesta samý kámen“, která má svou paralelu v písni „Ke Kouřimu cesta samý jetel“, nelze vyloučit, že se obě zpívaly obdobným nápěvem, byť po Čechách existuje řada dalších melodických variant.¹⁴ Vojenská píseň „Za tou naší stodolickou“ zase přináší nápěvem opatřenou variantu k písni, jejíž text byl na Kouřimsku zapsán již před rokem 1845 Krolmusem.¹⁵

Z dalších písní z Jarešovy sbírky – těch, které na Kouřimsku zaznamenány nebyly – uveďme na tomto místě alespoň jeden příklad. Píseň „Až já budu prvně u oltáře“ představuje variantu k obecně známé skladbě „Když jsem já šel tou putimskou branou“. ¹⁶ Nápěv je prakticky shodný, téma podobné, ale nikoliv totožné. Zatímco ve známé variantě hledá odvrhnutý milovník zadostiučinění v tom, že se milá pro něj bude soužit, až bude knězem, v této písni naopak milovník kvůli nešťastné milence odkládá kněžské roucho: „*Odložím já mešní roucho, štolu, / budem žíti, má panenka, spolu, / to v zeleném háječku, / v pěkném tichém domečku.*“

Po hudební stránce lze konstatovat, že sbírka obsahuje výhradně nápěvy durové. Převažují písně ve dvoučtvrtečním či čtyřčtvrtečním taktu (51,7 %) nad tříčtvrtečními (31,7%), zajímavý je četný výskyt zápisů s taktovým proměnlivým (17,1 %). V žádném případě však nejde o mateniky, většina těchto písní je dle všeho netanečního rázu a proměnlivý takt odráží způsob, jakým se písně zpívaly. Noty ve sbírce zapisoval řídící učitel z Řičan Kamil Victorin (dnes psáno i Viktorin), který též působil jako sbormistr a skladatel chrámové hudby.¹⁷ To naznačuje, že byl zdatným muzikantem, a nezdá se tudíž, že by často se vyskytující proměnlivý takt mohl být důsledkem nedostatečných zkušeností zapisovatele. Relativně vysoký je podíl písní s předtaktím (10 %), opět se zdají být předtaktí ve všech případech odůvodněná. Mimochodem předtaktí mají 2 ze 4 písní, které jsou explicitně označeny jako říčanské.

Sbírka je po hudební stránce cenná i tím, že přináší navíc jisté informace o instrumentální hudbě a tanci. Jednak obsahuje vedle písní tři instrumentální skladby (pochod, valčík a troubení), jednak u dvou písní je zapsána dohra („Já ten džbánek o ten trámeček“ a „O posvícení všude to voní“), najdeme zde i melodické vsuvky na slabiky typu „tarata“, které mají zjevně svůj původ v instrumentální hudbě. Nepřímo se zde dovídáme o existenci střímelické kapely a u písně „Můj zlatý Honzíčku“ nacházíme poznámku, že ji hrál na harmoniku jistý Chadraba z Ledečka. O jiných hudebních nástrojích nás tento rukopis neinformuje.

Notovým zápisem jsou ve sbírce zastoupeny tance: valčík, u jedné písně je jako český ekvivalent uvedeno i souseďská, dále trnky („Pojďte holky do obory“), pšenička („Já ten džbánek o ten trámeček“) a „Když jsem chodil do školy“. S výjimkou trnek jsou všechny tyto tance zmíněny i v jiných pramenech z Kouřimska, zejména u Bedřicha Svobody, popisy tanců však v regionu chybí.¹⁸

Podíváme-li se na zastoupení písní podle počtu taktů, zjistíme, že nejčetnější jsou písně s 8, 12 a 16 taktů, přičemž šestnáctitaktové (29,3%) výrazně dominují nad ostatními. Toto rozložení je v písňovém repertoáru z Čech nejběžnější a odpovídá též časově srovnatelným sběrům z Kouřimska.¹⁹

Mezi písněmi převažují jednoznačně písně lyrické s milostnou tematikou, najdeme zde však i tři písně epické („Louka je louka široká“, „Pásla husy pode dvorem“, „V Černovicích v černém lese“). Píseň „Pásla husy pode dvorem“ je ve skutečnosti baladickým typem označeným u Erbeny jako *Sestra travička*, přejímá však úvodní formulaci z typu *Pastevnice*.²⁰ Není tedy po obsahové stránce totožná s baladou „Pásla husy nade dvorem“, která se vyskytuje v Erbenovi a též ve sbírce B. Svobody.²¹

Na tomto místě se snad sluší vložit poznámku k formální stránce říčanské písně „Jednácák bije v městě hodina“. Tato píseň totiž obsahuje typ verše, který je označován jako nibelunžský. Takový verš se charakteristicky skládá ze dvou částí, z nichž první má 6–8 slabik, zatímco druhá část obsahuje téměř pravidelně slabik 5. Schéma uvedené písně bychom mohli tedy rozepsat jako: 6 + 5 / 6 + 5 / 8 + 5. Etnolog Vladimír Karbusický označuje nibelunžský verš jako typický pro středověkou evropskou epiku, jeho spojení s třířádkovou strofou se mu pak jeví jako příznačné pro české prostředí. Příkladem písní s třířádkovou strofou a nibelunžským veršem může být píseň o Štemberkovi ze 14. století nebo skladba „Povstaň, povstaň, veliké město pražské“ z počátku 15. století. V novější lidové epice se však tento typ strofy prakticky nevyskytuje. Zajímavou okolností je (řečeno s V. Karbusickým) i zahuštění slabik ve třetí verši (v jeho první části nacházíme osm slabik místo šesti), které je rovněž důležitým výrazovým prostředkem středověkých skladeb (např. „Povstaň, povstaň veliké město pražské“). Nibelunžský verš, třířádková strofa a zmíněné zahuštění činí tento útvar v kontextu lidové písně 19. století dosti netypický. Máme tedy důvodné indicie domnívat se, že píseň „Jednácák bije v městě hodina“ může být ve skutečnosti zlomkem poměrně staré epické písně. Během přípravy tohoto článku se k ní bohužel nepodařilo dohledat žádnou variantu.

Z tematického hlediska možno konstatovat, že ve sbírce se nachází vícero písní vojenských (celkem 6), několik písní erotického obsahu (např. „Klekání zvonili, když jsem se svlékala“), zajímavé jsou i dvě písně s tematikou kovářskou, zejména píseň „Kováři umounění čekají na neděli“, která je

¹⁴ Srov. VOTRUBA, s. 200. Dále srovnej např. ERBEN, s. 176.

¹⁵ Václav KROLMUS, *Staročeské pověsti, zpěvy, hry, obyčeje, slavnosti a nápěvy. Část první*. Red. Petr JANEČEK, Praha 2011, s. 10–11.

¹⁶ *Malý zpěvníček lidových písní*, Praha, 1962, s. 6.

¹⁷ Zdeněk STÁREK, *Slovník českých sbormistrů. Díl 2. Část II.*, Praha, 1982, s. 655.

¹⁸ K tancům na Kouřimsku srovnej: VOTRUBA, 264–267.

¹⁹ Tamtéž, s. 288.

²⁰ Srovnej ERBEN, s. 391 a 406.

²¹ VOTRUBA, s. 210.

variantou k zápisu Bedřicha Svobody z Kouřimi, jenž ovšem tento text řadí mezi dětská říkadla.²²

S výjimkou několika záznamů tanečních melodií nejsou uváděny u jednotlivých písní zpěvní příležitosti, na základě textu je však možné několik z nich zařadit mezi písně výroční. Jedná se o již zmíněnou píseň posvícenskou („O posvícení všude to voní“), jednu píseň spojenou s májí („Má zlatá panenka, stavíme ti máje“) a dvě vánoční koledy („Pochválen Pán Ježíš Kristus“, „Aj, pastuškové, vstávejte“). Tento výčet se týká písní opatřených nápěvem, řada dalších vánočních a některé velikonoční koledy jsou ve sbírce uvedeny mezi texty bez nápěvu. Jedna píseň by, soudě dle textu, měla být písní svatební („Už mou milou na oddavky vedou“).

Folklorní zápisy mohou být za jistých okolností i pramenem k poznání nářečí, Jarešova sbírka však upřednostňuje spisovný zápis textu. Důsledně se zde objevují tvary „jsem“ místo „sem“, chybí protetické v- („o ten“ místo „vo ten“), spisovné jsou zpravidla také koncovky přídavných jmen. Ilustrativní je píseň, kde se celkem desetkrát opakuje spojení „můj zlatý Honzíčku“, z toho pouze jedenkrát je v zápise nespisovné „můj zlatej Honzíčku“. V archaickém knižním jazyce má patrně původ i převažující měkké zakončení infinitivu sloves („být“, „maširovat“). Od spisovné normy se liší užití počátečního „ou“ místo „ú“ (ve slovech „ouhor“ a „Ouzice“).

Tolik tedy budiž řečeno k písním obsaženým v Jarešově sbírce. Bylo naším přáním zpřístupnit tuto rukopisnou sbírku alespoň zčásti širšímu okruhu potenciálních zájemců. Z toho důvodu jsme se rozhodli připojit zde soupis všech notovaných zápisů z Jarešovy sbírky a kompletní ukázky těch písní, které prokazatelně či s největší pravděpodobností pochází přímo z Řičan. Více nám bohužel rozsah článku dovoluje. Důvodem pro uvedení právě říčanských písní je především jejich nižší počet, který dovoluje uvést je zde všechny, i geografická odlišnost od ostatních míst zápisu. Mezi šesti říčanskými písněmi nacházíme dvě písně zřejmě pololidového charakteru („Zdalo se mně dnes v noci“ a „Jedenáctá bije v městě hodina“). Nabízí se logická otázka, zda písňový repertoár z Řičan měl více městský charakter než repertoár z vesnic mezi Sázavou a Janovicemi. Bohužel náš vzorek je příliš malý, než abychom mohli na jeho základě vytvářet platná zobecnění.

Přílohy

Soupis písní ze sbírky Josefa Jareše

V soupise je uveden seznam notovaných písní z Jarešovy sbírky v abecedním pořadí podle počátků, instrumentální melodie jsou zařazeny na konci. Nejprve je uveden textový incipit, v závorce za ním pořadové číslo v rukopise, následuje sběratelem uvedená nadešpínaná píseň, je-li odlišná od incipitu, včetně případné lokalizace, na konci řádku uvádím srovnávací odkazy se zkratkou a odkazem na stránku v uvedeném vydání (u Erbena navíc za lomítkem a písmenem „N“ číslo nápěvu). Na novém řádku je pak uveden hudební incipit podle systému užívaného EÚ AV ČR v Praze. Srovnávací odkazy byly pojaty minimalisticky, vychází z klasické sbírky Erbenovy a dvou sbírek mapujících geograficky nejbližší oblastí (Kouřimsko, Praha), viz poznámky č. 5, 6, 9.

1. Ach, cestičko, cesto ušlapaná. (28) Srov.: Erb 155/N616 00// -5,00/04,02/-3,-5 2/4
2. Aj, pastuškové vstávejte. (43) Hrusice. 00,00,00/04,00/07,07/07 3/8
3. Až já budu prvně u oltáře. (20) 04,07,07/04,12,09 3/4
4. Až já od vás půjdu, bude vítr foukat. (9) Srov.: Erb 140/N653,673; Hom I/96 -5//04,04/02,04,02/00 3/8
5. Dřív k Ouzicům byla cesta. (39) Srov.: Erb 148/N414?, Vot 37 07,07/05,05/04,02/05,04/02 2/4
6. Já ten džbánek o ten trámek. (6) „Pšenička. Národní tanec.“ Srov.: Erb 291-2/N517 04,07/12,07/07,05/04,07 2/4
7. Jedenáctá bije v městě hodina. (30) „... Řičanská.“ 07,07,05/05,04/12,16,12/12,11 3/4
8. K Ouzicům jde cesta samý kámen. (40) „Měl nakvap.“ Srov.: Erb 176/N684,N100; Vot 200 00,04/07,05/04,07/04,07 2/4
9. Kdo znáte to děvčátko. (10) Srov.: Vot 16,191 04,02,00,00,-1,00,00/02 6/8
10. Když jsem chodil do školy. (31) „... Národní tanec.“ Srov.: Vot 55. -5,00/00,-1/-5,04/04,02 2/4
11. Když jsem přišel k vám do Řičan. (38) 00,04/04,02/07,05/02 2/4
12. Klekání zvonili, když jsem se svlékala. (34) 00,-5,00,04,00,04/07,09,07,05,04/02 6/8
13. Kolem našich oken, teče voda skokem. (21) Srov.: Erb 214/N30 00,00,00/07,07,09/05,02/07,05,02,00 3/4
14. Kováři umounění. (41) Srov.: Hom I/277; Vot 144 07//04,07/12,11,09/07 3/4
15. Louka je louka široká. (17) Srov.: Erb 393/N295,724 04,04,05/02/05 3/4,2/4
16. Má panenka hezká je. (8) Srov.: Erb 205/N622; Hom I/279 00,04/07,09/07/12,11/07,05/02 2/4
17. Má zlatá matičko, vy tak tvrdě spíte. (24) 07,07/07,04/12,12/12,11 2/4 3/4
18. Má zlatá panenka, stavíme ti máje. (35) 00,04/04,07/07,09/07 2/4
19. Matička mi říkala. (14) 00,07/07,07/09,05/05,05 2/4
20. Mí draží rodiče, což je to těžká věc. (36) „Odvedený.“ Srov.: Hom 1/408 -5,00,00/-1,02/-5,02,02/00,04 3/4
21. Můj zlatý Honzíčku, kampak jedeš? (33) „Něžný milovník. Zpívá, hovor vede a na harmoniku provází Chadraba z Ledče-ka u Rataj.“ 04,04/07,07/07,05/04 2/4
22. Náš tatiček nebožtíček. (12) Srov.: Erb 306/N613 00,04/00,04/07,05/04,02 2/4
23. Nic mně tu milého není. (11) 00,04,07/07,06,07/09,09/07,05,05/05,04,05/07,07 3/8
24. O posvícení všude to voní. (19) Srov.: Vot 66 12,12,12/11,07/09,09,09/07,04 3/4
25. Pásla husy pode dvorem. (22) Srov.: Erb 406/N502,503; Erb 391/N792; Hom II/158, 159 07,07/07,07/07,09,07/04,00,04 3/4
26. Pochválen Pán Ježíš Kristus. (42) Hrusice. Srov.: Hom II/224, 226 a) 00,11/09,07/05,02/07 2/4 b) 07,09/05,07,04,02/00 2/4

²² Tamtéž, s. 167.

²³ V uvedených ukázkách jsme se rozhodli nezasahovat do způsobu sběrateleho zápisu, s výjimkou případných oprav zjevných chyb.

27. Pojd'te, holky, do obory. (4) „Trnky. Národní tanec.“ Srov.: Erb 39; Hom II/257; Vot 55
00,07/07,09/12,11/09,07 2/4
28. Pro peníze vždycky pláču. (26) „Ošizený. Říčanská.“ Srov.: 284/N564
00,04/02,-5/02,07/04,00 2/4
29. Přijď, Honzičku, k nám. (16)
07,09/04,07/05,05/09,07 2/4
30. Sil jsem v háji konvalinku. (25) „... Říčanská.“
-5//04,02,00/00,-5,00/07,04,02/04 3/4
31. Široky, hluboky, ty sázavské tůně. (5) Srov.: Erb 135/N626; Vot 142
00,04/02,00/04,07/05,04 2/4 3/4
32. Ta strahovská brána. (7) „Strahovská brána.“ Srov.: Vot 48
04,04/05,02/00 2/4
33. Táhle je borový háječek. (15) „Lhostejný.“
04,04/07,05/04,05/02 2/4
34. Ty říčanský kostelíčku. (37) Srov.: Erb 85/N676
07,16,16/14,12,11/07,11,05/04,02 3/4 2/4
35. Už mou milou na oddavky vezou. (18) Srov.: Erb 247/N699
07,07/04,05/07,07,09/07,05,04 3/8
36. V Černovicích v černém lese. (27) Srov.: Erb 393/N716; Hom II/170
07,04/09,04/12,16 2/4
37. V kosteleckém podlesí roste pěkné ořeší. (23)
07,07,05/04/12,16/14,11/07 3/4,2/4
38. Vyrostla mi pěkná růže. (29)
00,07/07,05/07,02/04,02 2/4 3/4
39. Za tou naší stodoličkou. (13) Srov.: Erb 368/N538; Vot 228
00,07/09,07/05,04 2/4
40. Zdálo se mně dnes v noci. (32) „... Zaspíval p. Seidl z Říčan.“
-5//04,04,02,00/-3,-5,05/00,04,07,02/00 C
41. – (3) „Píseň, kterou kounický sluha neb jeho majstr na roh troubívali.“
00,00,00/-5,-5,-5 3/4 2/4
42. – (1) „Pochod hraný dřívě střímelickou kapelou.“
00,-5/04,00/07,04,-5,-3/00 C
43. – (2) „Valčík. Ukázka valčíku ze starší doby.“
07,07,07/07,07,07/ 3/4 (předehra)

Prameny užitě ke komparaci:

- Erb Erben, Karel Jaromír: Prostonárodní české písně a říkadla, Praha 1937.
- Erben, Karel Jaromír: Nápěvy prostonárodních písní českých, Praha 1862.
- Hom Thořová, Věra – Traxler, Jiří – Vejvoda, Zdeněk: Lidové písně z Prahy ve sbírce Františka Homolky, I. díl. Praha 2011.
- Votruba, Adam: Lidové písně z Kouřimska, Praha 2012.

Zápisy písní z Říčan

Jedenáctá bije v městě hodina

Je-de-nác - tá bi - je v-měs-tě ho - di - na,
kte-rá před dva - nác-tou jest u - ho - di - la,
vše-homé-ho po-tě-se - ní jest mne zba - vi - la.

Jedenáctá bije v městě hodina,
která před dvanáctou jest uhodila,
všeho mého potěšení jest mne zbavila.

Když jsem přišel k vám do Říčan

Když jsem při-šel k-vám do Ří-čan, ne-zna-li jste mne, hu-rá,
ne-zna-li jste mne; chtěl jsem na vás kou-sek chle-ba, ne-da-li jste
mně, hu-rá, ne-da-li jste mně. A teď jste mne po-zna-li
a na voj-nu jste mne da - li, a - by vám hrom za - pá - lil
va-še svě-do - mí, hu-rá, va-še svě-do - mí.

Když jsem přišel k vám do Říčan,
neznali jste mě, hurá, neznali jste mě.
Chtěl jsem na vás kousek chleba,
nedali jste mně, hurá, nedali jste mně.
A teď jste mne poznali
a na vojnu jste mně dali,
aby vám hrom zapálil
vaše svědomí, hurá, vaše svědomí.

Pro peníze vždycky pláču

Allegretto

Pro pe-ní - ze vždyc-ky plá-ču, zpo-me-nu - li na svou Ká-ču,
co jsem za ní mu-sel dát, když jsem já si ji chtěl brát.

1. Pro peníze vždycky pláču,
zpomenu-li na svou Káču,
co jsem za ní musel dát,
když jsem já si ji chtěl brát.
2. Neb na cizím panství byla,
vrchnost' k tomu nesvolila:
kdo chce ženu Káču mít,
musí hodně zaplatit'.

Sil jsem v háji konvalinku

Moderato

Sil jsem v-há - ji kon-va - lin - ku, tr-hat' ji však ne - bu -
du; měl jsem mi - len - ku Bě - lin - ku, však já
je - jí ne - bu - du; měl jsem du.

1. Sil jsem v háji konvalinku,
trhat' však ji nebudu,

měl jsem milenku Bělinku,
však já její nebudu.

2. Místo setých konvalinek
vyrostly mi kukačky,
kdybich chodil za Bělinkou,
měla by dva miláčky.

Ty říčanský kostelíčku

Ty ří-čan - ský ko-ste-lič-ku, sto-jíš na pěk-ném vr - šíč-ku,
ta - dra - ta ta - ta - ta ta - dra - ta,
(sto) - jíš na pěk - ném vr - šíč - ku.

1. Ty říčanský kostelíčku,
stojíš na pěkném vršíčku.
2. Vycházejí panny z tebe
jako andělové z nebe.
3. První vyšla celá bílá,
a to byla moje milá.
4. Druhá vyšla ještě lepší,
to byla má znejmilejší.
5. Třetí vyšla jako růže,
žádný jí pomoc nemůže.
6. Čtvrtá vyšla jako obraz,
hrom ti, holka, srdce rozraz.
7. Rozraz ti ho na dvě strany
pro falešné milování.

Zdálo se mně dnes v noci

zaspíval p. Seidl z Řičan

Vážně

Zdá - lo se mně dnes v no - ci, mi - len - ko, o to -
bě, že - jsme se roz - lou - či - li v ze -
le - né za - hra - dě; a - když rá - no by - lo, hned
se vy - je - vi - lo, že - mo - je po - tě -
še - ní se - mnou se lou - či - lo.

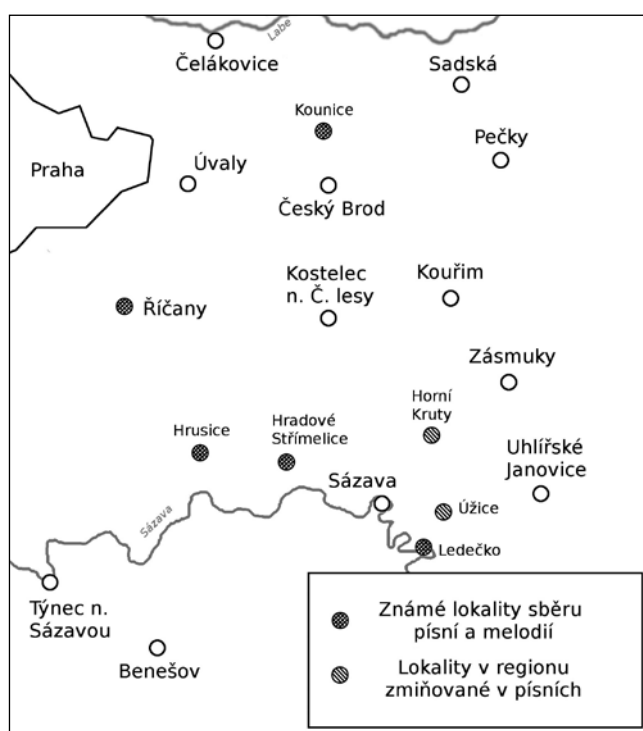
1. Zdálo se mně dnes v noci,
milenko, o tobě,
že jsme se rozloučili
v zelené zahradě;
a když ráno bylo,
hned se vyjevilo,
že moje potěšení
se mnou se loučilo.

2. Šla bych já do kláštera,
není tam svoboda,
smrt bych si udělala,
není mně jí třeba.
Hlavu si nestrhnu,
neb mám jenom jednu,
aniž se to stát může
pro moji chudobu.

3. V Josafatském údolí,
tam bude řízení,
tam jsou knihy života
všech nás otevřeny.
Tam musíš povídat',
nesmíš nic zapírat,
žeš falešně miloval
před bohem vyznávat.

Obrazový doprovod

Lokality sběru písní v Jarešově sbírce.

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národnímu muzeu DKRVO 2015/25, 00023272.